

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА	
ПРИМЉЕНО:	15. 10. 2015
	1478/15

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
БАЊА ЛУКА

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Одлуком научно - наставног вијећа Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци број 08/3 420-8/15 од 25. 3. 2015. године именована је Комисија за оцјену урађеног завршног рада кандидаткиње Вање Нишић под насловом: *Виртуелно друштво - увод у појмовни дискурс* у саставу:

1. Проф. др Лазо Ристић, ужа научна област Методологија друштвених истраживања, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, председник;
2. Доц. др Драгана Вилић, ужа научна област Теоријска социологија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан;
3. Проф. др Иван Шијаковић, ужа научна област Теоријска социологија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан - ментор.

Након што су чланови комисије примили и проучили предати завршни рад, Наставно - научног вијећа Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци подносе следећи:

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађеног завршног рада: *Виртуелно друштво, увод у појмовни дискурс* кандидаткиње Вање Нишић

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Вања Нишић је рођена 26.07.1990 године у Јајцу. Основну и средњу школу (гимназију), завршила је у Мркоњић граду. 2009. године уписала је први циклус студија на Факултету политичких наука, одсек социологија, Универзитета у Бања Луци а завршила 2013. године, гдје је стекла звање професор социологије. Такође, 2013. године уписала мастер студије (други циклус) на Факултету политичких наука, одсек социологија.

Током студирања објавила је неколико радова:

- "Стигма и идентитет", *Социолошки дискурс*, год. ИИ, бр.4 (2012):85-89.

- “Улога медија у конструисању друштвене стварности“, *Социолошки дискурс*, год.ИВ, бр.7 (2014):71-79.
- “Неолиберализам у пракси“, *Политика*, бр.6 (2013):315-318.
- “Утицај глобализације на све већи јаз између богатих и сиромашних“, у: *Глобализација и сувереност, са освртом на Босну и Херцеговину*: зборник радова, 209-218. Бања Лука: ЕДЦ, 2014.
- “Спорт и насиље у савременом друштву“, у: *Спорт, насиље, безбједност*, зборник радова, ЕДЦ,117-125. Бања Лука:ЕДЦ, 2014.
- „Промјене у породичном животу у модерном друштву“, у: *Седми међународни конгрес- Екологија, здравље, рад, спорт*, зборник радова, 519-523. Бања Лука: Удружење-Здравље за све, 2015.
- „Позиција науке у развоју друштва у транзицији“, у: *Наука, друштво, транзиција*, зборник радова, ЕДЦ, 200-209.Бања Лука:ЕДЦ, 2015.
- „Положај социологије у средњој и источној Европи послје 1989. године“, у: *Наука, друштво, транзиција*, зборник радова, ЕДЦ,233-244. Бања Лука:ЕДЦ, 2015.

Такође, писала је и за *Студентски журнал*, познатији као студентски часопис на Факултету политичких наука: *Савремена(е) породица(е) шта је то?*, [хттп://иссуу.цом/студ./доцс/ урналб](http://issuu.com/студ./доцс/урналб)

Члан је уређивачког и редакционог одбора, истог.

- Технички уредник „*Политичка култура*“, Дијалог толеранција и демократија у БиХ, Бања Лука: ЕДЦ, 2014.
- Секретар редакционог одбора часописа *Социолошки дискурс*;

Учествовала је у реализацији неколико пројеката:

- Сарадник на пројекту „*Млади и слободно вријеме*“, Удружење социолога Бања Лука;
- Сарадник на пројекту „*Студентска симулација модела УН*“, Фридрих Еберт Стифтунг фондација ;
- Сарадник на пројекту „*ЕУ-цаффее*“, Фридрих Еберт Стифтунг фондација .

Од страних језика говори енглески , а такође, и руски језик на елементарном нивоу. 2013.године била је стипендиста од стране организације „Братство“ (српско-руско пријатељство), и посјетила Пушкинов институт у Москви, гдје је боравила мјесец дана у љетњој школи руског језика. Такође, била је владин стипендиста за вријеме студирања у категорији успјешних студената. Током студирања учествовала је у неколико модерација и организационих одбора. Члан је и секретар Удружења социолошки дискурс. Просјечна оцјена на другом циклусу 9,71.

2. СТРУКТУРА ЗАВРШНОГ РАДА

Завршни рад кандидаткиње Вање Нишић под називом *Виртуелно друштво, увод у појмовни дискурс*, има 100. страница текста А4 формата. Рад је подијељен на 9. дијелова.

Први дио је Увод у којем је укратко изложен концепт и структура рада, као и кратко образложење одабране теме.

Други дио рада носи наслов „Карактеристике савременог друштва“ и представља преглед савремених и класичних ставова о друштву. У овом дијелу рада кандидаткиња настоји да ставове теоретичара попут Конта, Спенсера, Тарда, Парета, Фројда, Диркема, Вебера, Парсонса, Мертона, Козера, Дарендорфа, Фрома, Маркузеа, Мида, Бека и других њихово поимање друштва доведе у синтезу са настанком виртуелног друштва. Такође, кандидаткиња говори и о трансформацији савременог друштва и настајању нових облика друштвености, како би указала на пут настанка виртуелног друштва. У овом дијелу рада посебна пажња посвећује се и поглављу „Зашто је савремено друштво у кризи“ заступајући став да је све оно што смо називали криза заправо била трансформација. Ово поглавље кандидаткиња завршава истичући колики је заправо допринос информатичког и информацијског друштва губљењу слике и перцепције о реалном друштву и како је то утицало на стварање виртуелног друштва, што је и увод у сљедеће поглавље.

Трећи дио рада је и централни дио који носи назив „Виртуелно друштво“. Кандидаткиња Вања Нишић у овом дијелу рада упућује на дефинисање појма '*виртуелан*', '*виртуелно*' износећи ставове теоретичара попут Неисбита, Тофлера, Маклупа, Годарда, Бодријара, Гиденса, Шилера, Колка, Бердиса, Марфија, Барнета, Маршала, Левија и других о виртуелном друштву. Кандидаткиња указује да је дискурс о виртуелном друштву већ одавно заинтригирао многе и да су бројни теоретичари показали интересовање за ову тему. Овдје указује и на три погледа на виртуелно друштво. Први поглед говори о виртуелном друштву као производу информатичке технологије. Представници овог дискурса посматрају „виртуелну реалност“ као интеракцију између човјека и технологије, као и интеракцију између информатичке и дигиталне технологије. Други поглед о виртуелном друштву за основу узима информацију и све оно што се на информацији заснива. На основу овог погледа виртуелно друштво се сматра информацијским друштвом које креира, производи и продаје информације. Трећи поглед говори о виртуелном друштву које има готово све елементе „класичног“ друштва (виртуелну економију,

културу, политику, образовање и науку). Ова три погледа кандидаткиња је представила у виду концентричних кругова, при чему се у првом кругу налази информатичко друштво које је основа виртуелног друштва, затим у другом кругу информацијско друштво које је настало рапидним развојем информатичке технологије и трећи круг који представља виртуелно друштво које је настало посредством претходна два наведена. У овом поглављу указује и на појам виртуелни простор, виртуелно тијело, виртуелни идентитет, виртуелна заједница, и друго.

У четвртој дијелу рада кандидаткиња је анализирала виртуелну економију, при чему наглашава цубер простор као нови простор интеракције. Информатичка револуција је довела до помицања елемената пословања из њиховог физичког домена у виртуелни у којем се појављују нови облици рада као што су веб програмери, веб дизајнери, веб менаџери и слично. У оквиру овог поглавља анализира се виртуелно предузетништво, виртуелни маркетинг, виртуелне пословне мреже и електронски новац. Овдје кандидаткиња указује да неки облици рада нестају, а појављују се нови.

Пети дио рада кандидаткиња је посветила Виртуелној култури, такође значајном дијелу виртуелног друштва. Кандидаткиња Нишић је у овом поглављу анализирала виртуелну умјетност, виртуелно образовање, виртуелну библиотеку, као и утицај медија на виртуелну културу. Указује да се виртуелна култура заснива на концепту информационог друштва у којем доминирају информације, комуникација, умрежавање и слично, при чему се култура сматра као један динамичан процес гдје су структуре и акције међусобно повезане. Такође, кандидаткиња наводи да је цубер простор постао доминантна сфера када је у питању и образовање. Истиче како се све више користе виртуелни наставници, виртуелне библиотеке које не познају географска ограничења. Штампану књигу, класичне учионице и облике учења, све више замјењују виртуелни.

У шестој дијелу рада кандидаткиња анализира виртуелну политику фокусирајући се на виртуелну мобилизацију и политичку партиципацију, дигиталну демократију, виртуелну контролу и виртуелно право, као и цубер покрете и протесте. Кандидаткиња истиче да је виртуелна политика такође један од елемената који потврђују тезу о настанку виртуелног друштва. Наводећи да виртуелни простор све више постаје поље политичких активности, гдје се шири круг политичког дјеловања у којем учешће узима мноштво

политичких субјеката, а такође, све више људи кроз виртуелни простор партиципира у политичким догађајима.

У седмом дијелу рада кандидаткиња је табеларно представила компарацију виртуелног и реалног друштва како би истакла дистинкцију и промјене које су се догађале у трансформацији од реалног ка виртуелном друштву. Такође, истиче да је носилац садашњих промјена у друштву чип, информатика, интернет и на њима засноване и од њих репродуковане информације и да сада говоримо о „информационом друштву“ (Франк Вебстер), „умреженом друштву“ (Мануел Кастелс, Питер Деј), „сајбер друштву“ (Брајан Лодер, Дејвид Л. Бел) и „виртуелном друштву“ (Стив Донеј, Ралф Шредер, Мишел Хајм, Бет Кулко, Роб Шилдс, Ришард Бартл).

Осни дио рада је Закључак у којем кандидаткиња кратко излаже свако поглавље са закључним разматрањима, истичући да сви елементе које смо навели потврђују постојање виртуелног друштва.

Девети дио рада је Литература, гдје су наведене 94. библиографске јединице које представљају релевантну теоријску подлогу на којој је кандидаткиња изводила своју анализу. Велики дио литературе је на енглеском језику.

3. МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП У РАДУ

Средиште истраживања овог завршног рада јесте виртуелно друштво и његове карактеристике. Кандидаткиња је поставила предмет истраживања као питање: Шта означава појам виртуелно друштво и које су његове карактеристике? Ово је полазно питање на које кандидаткиња настоји да одговори и на којем се заснива цјелокупан завршни рад. Поред овог питања, кандидаткиња истиче и питања као што су: Како се формира виртуелно друштво? Да ли све више имамо потребу за виртуелним друштвом, умјесто за „реалним“ друштвом? Какав утицај на појединца има виртуелно друштво? Да ли се све више губи граница између „реалног“ и виртуелног друштва? и слично. Научни циљ овог истраживања је долазак до суштине појма виртуелног друштва, односно научног описа његових карактеристика и анализа његовог утицаја на појединца и реално друштво.

Кандидаткиња истиче да виртуелно друштво пружа нове начине комуникације, пословања, дјеловања, интеракције, образовања, што отвара једну потпуно нову сферу

дјелања (у Веберовом смислу) и дјеловања међу појединцима и друштвеним групама у друштву. Виртуелни простор постаје саставни дио људске свакодневнице, па је самим тим неопходно дефинисање појма виртуелно друштво, његове елементе, карактеристике, узроке и посљедице његовог постојања. Комисија сматра да је кандидаткиња правилно методолошки поставила рад, предмет рада и извршила његову операционализацију што јој је омогућило да успјешно пролази кроз најважније дијелове рада.

У оквиру овог рада кандидаткиња је анализирала елементе виртуелног друштва као што су виртуелна култура, виртуелна економија, виртуелна политика, виртуелни простор и друго. На основу ових елемената показала је како се простор интеракције све више измјешта из сфере реалног у сферу виртуелног и како је неопходно указати на нове појаве у друштву. Кандидаткиња истиче да све већу заступљеност виртуелног друштва у нашем свакодневном животу треба посматрати, истраживати, анализирати, разумјети и сазнати како виртуелно друштво утиче на човјека, друштвене групе и институције доводећи до знатних промјена у свим сферама реалног друштва, па је због тога неопходно понудити теоријски дискурс о виртуелном друштву.

Друштвени циљ овог рада упућује на користи које могу из овог рада проистећи, те указује на потенцијалне кориснике резултата овог истраживања. Сматра да ће њено истраживање дати допринос истраживању појма виртуелно друштво у нашој средини. Такође, овим истраживањем жели да започне дискурс о виртуелном друштву за којим се осјећа потреба у савременој домаћој литератури. Комисија сматра да оба ова циља представљају добар ослонац за усмјеравање рада у научном, али и практичном правцу.

Кандидаткиња је пошла од хипотезе да је виртуелно друштво све више присутно у свакодневном животу савременог човјека и отвара једну нову сферу друштвености, коју конституишу појединци и групе у својој виртуелној интеракцији.

У овом истраживању кандидаткиња је користила сљедеће научне методе: методу анализе, методу синтезе, компаративну методу, анализу садржаја докумената, методу доказивања и оспоравања, позивајући се на индикаторе: друштвене мреже; интеракција у виртуелном простору (цубер простор); интернет економија; интернет маркетинг; виртуелна едукација; виртуелна култура; виртуелне групе (фацебоок, твитер, скупе, гоогле+, мсн ,...); школе на интернету; виртуелна реалност, другачији свијет; виртуелне заједнице; густина контаката у времену и простору (више људи истовремено у контакту);

рад и живот у виртуелном простору (виртуализовани рад); виртуелне канцеларије; виртуелне агенције, медији, портал; уживање у дружењу на интернету; виртуелна полиција и виртуелна контрола; Информације као роба; нова занимања у виртуелном друштву, виртуелне вјештине; ризик и повјерење у виртуелном друштву и друго. Методом анализе приступила је аналитички литератури која обрађује ову тему. Кандидаткиња се фокусира на ону литературу која је била од највеће користи за доказивање постављене хипотезе. Синтетичку методу користила је за повезивање одабраних ставова из литературе у једну цјелину. Методом компарације указала је на сличности и разлике између реалног и виртуелног друштва. Методом доказивања на основу већ спознатих ставова и теза, општих и појединачних, као и властитих закључака настојала је да докаже истинитост наведене хипотезе.

4. ОЦЈЕНА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

У првом дијелу завршног рада кандидаткиња указује на сталну еволуцију појма друштво и упућује на потребу озбиљнијег сагледавања научне перцепције савременог друштва наводећи ставове теоретичара попут Конта, Спенсера, Тарда, Парета, Фројда, Диркема, Вебера, Парсонса, Мертона, Козера, Дарендорфа, Фрома, Маркузеа, Мида, Бека и других, при чему је ову „панораму“ ставова узела као основу за разумијевања елемената и појма виртуелног друштва. Комисија сматра да је кандидаткиња правилно поступила што је направила кратак преглед поимања друштва код различитих теоретичара јер јој је то омогућило да пред собом стално има „слику“ друштва док покушава да пронађе елементе за конституисање и појмовно одређење виртуелног друштва.

Нова техника и технологија покрећу промјене друштвеног система и цјелокупне структуре друштва. Такође, истиче да је информатичка технологија видно промјенила многе области живота, попут организације рада и пословања, начин кориштења слободног времена, начин образовања, начин учествовања у јавном и политичком животу, начин комуницирања, начин склапања нових познанстава, приступ информацијама и слично. Кандидаткиња истиче да се друштво данас гради око чипа, као што се индустријско друштво градило око фабрике и текуће траке. То је виртуелно друштво у коме се људи удружују на другачији начин, комуницирају на другачији начин, послују на другачији начин, него у реалном друштву. У контакту су, али не морају да буду физички присутни

једни поред других. Сматрамо да је кандидаткиња добро уочила историјски ход трансформације и еволуције друштва у претходних два – три вијека формулацијом која има метафорички призвук: развој друштва од парне машине до чипа.

Кандидаткиња наводи да термин *виртуелно* није нови појам, али да се појављује у различитим облицима кроз историју у трансформисаном облику у односу на раније конотације. Кандидаткиња истиче да се настанак виртуелног друштва везује за настанак Интернета, али да постоје тврдње аутора да су зачеци овог друштва настали још за вријеме појаве писаће машине. Први аутор који је указао на настанак виртуелног друштва јесте математичар Норберт Винер који је такође заслужан и за настанак Интернета. Анализирајући ауторе и њихове ставове о виртуелном друштву кандидаткиња наводи да је то један нови простор, нова и другачија друштвена димензија и оквир у којем се одвија комуникација међу људима и формирају међуљудски односи. Оно има већину карактеристика које подразумијевамо када говоримо о реалном друштву, комуникацију, односе, повезивање, рад, информације, учење, забаву, групе, заједнице, утицај, моћ, промјене и слично. Настало је проширењем физичког у виртуелни простор како би се вишеструко увећала могућност комуникације са другим људима и обављале брже и боље многе дјелатности него што је то случај у реалном друштву. Заинтересованост за ову појаву буди све више пажњу како страних, тако и домаћих аутора.

Међу најзначајније ауторе који су се бавили анализом виртуелног друштва кандидаткиња наводи: Астрид Енслин, Реј Олденбург, Крег Ваткинс, Пол Вилирио, Џон Нејсбит, Алвин Тофлер, Фриц Маклуп, Џон Годард, Френк Вебстер, Ентони Гиденс, Херберт Шилер, Џојс Колко, Винсент Бердис, Џон Марфи, Роберт Бурнт, Дејвид Маршал, Пјер Леви и други. Анализирајући ове ауторе кандидаткиња наводи да неки од њих говоре о информационом друштву, затим о информатичком друштву и виртуелном друштву. То су заправо дијелови виртуелног друштва које је и илустровала у концентричним круговима као што смо претходно навели. Комисија сматра да је кандидаткиња направила добар преглед ставова о виртуелном друштву и истакла разлике у појмовима и терминима који си блиски, често и синонимни (виртуелно, информатичко, информационо, цубер, дигитално, умрежено) што јој је омогућило да касније у раду покаже елементе који раздвајају виртуелно друштво од претходно поменутих друштава.

У централном дијелу рада кандидаткиња је анализирила основне елементе који чине виртуелно друштво као што су: виртуелна економија (виртуелни маркетинг, виртуелно предузетништво, виртуелна трговина, виртуелни новац); виртуелна култура (виртуелна умјетност, виртуелно образовање, виртуелна библиотека); виртуелна политика (виртуелна мобилизација и политичка партиципација, виртуелно демократија, виртуелни покрети и протести) и тиме показала да се с правом може говорити о виртуелном друштву, као новом типу савременог друштва. Кандидаткиња је успјела да заокружи слику и перцепцију виртуелног друштва правећи поређење са индустријским и постиндустријским друштвом.

Комисија да овај дио рада представља добар основ за даље развијање дискурса о виртуелном друштву који је увелико присутан у савременој литератури и представља изазов посебно за генерацију младих истраживача (магистраната, доктораната и научника).

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Завршни рад кандидаткиње Вање Нишић написан је јасним и прецизним стилем гдје се истиче: складност и јединство дијелова, адекватно истицање важних момената анализе, правилно расуђивање, навођење примјера, адекватан однос властитог и туђег рада и правописна коректност. Наглашавамо да је кандидаткиња показала способност да повезује и анализира феномене и да влада научном терминологијом и методологијом који је потребан за овај ниво студија и израде завршног рада.

Кандидаткиња је показала солидно познавање литературе, владање методологијом социолошких истраживања, као и оспособљеност да методолошка сазнања на прави начин користи у проучавању конкретног социолошког проблема у овом случају виртуелно друштво. У раду је дошла до изражаја самосталност кандидаткиње, као и оспособљеност за критичку анализу литературе и кориштења резултата других истраживања.

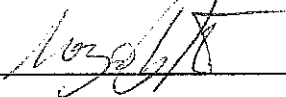
На основу претходно изнијетих констатација и оцјена Комисија сматра да завршни рад кандидаткиње Вање Нишић доноси заокружен, теоријски, валидно образложен и чињенички ваљано поткријепљен дискурс о виртуелном друштву, који задовољава све услове научног, социолошког приступа задатој теми, те на основу тога

ПРЕДЛАЖЕ

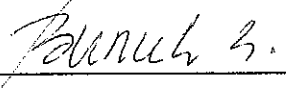
Научно - наставном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци да прихвати позитивну оцјену завршног рада Вање Нишић *Виртуелно друштво, увод у појмовни дискурс*, те да одобри његову јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Лазо Ристић, редовни професор, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Методологија друштвених истраживања, Предсједник,

Доц. др Драгана Вилић, доцент Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област, Теоријска социологија, члан.

Проф. др Иван Шијаковић, редовни професор, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Теоријска социологија, ментор, члан,

